

вимог Європейського Союзу щодо використання енергетичних і матеріальних ресурсів на виробництво житлово-комунальних послуг.

Зазначені заходи дозволять захистити споживачів від необґрунтованого завищення тарифів та забезпечити беззбитковість функціонування підприємств житлово-комунального господарства, створити цільові орієнтири щодо регулювання та контролю витрат і прибутку у сфері житлово-комунального господарства [5, с.6].

Література:

1. Чиж В. І. Інформаційне забезпечення управління витратами підприємств житлово-комунального господарства (теорія і практика): монографія. Луганськ: Вид-во СХУ ім. Даля, 2005. 288 с.
2. Про забезпечення єдиного підходу до формування тарифів на житлово-комунальні послуги: постанова Кабінету Міністрів України від 1 червня 2011 року №869. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/869-2011-п>.
3. Мізес Л. Ф. Монопольна влада і цінова дискримінація. URL: eri.cc.ua/monopolna_vlada_i_cinova_dyskryminacia.
4. Матейко С. Особливості та проблеми тарифної політики в комунальній сфері України. URL: <http://masters.donntu.edu.ua>.
5. Ровенчак Т. Г. Тарифна політика – один із напрямів реформування галузі ЖКГ. URL: http://irbisnbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Stmkb_2013_1_25.pdf.

Семенюк Марія Дмитрівна

ст. гр. Ф-44, ТНЕУ

Науковий керівник – к.е.н., доцент Мелих О.Ю.

МОНІТОРИНГ ТА ОЦІНКА ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ ДОМОГОСПОДАРСТВ ВІД ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Однією з важливих проблем, що постали перед державою та українським суспільством в умовах трансформаційних перетворень, є необхідність перегляду та зміни підходів щодо взаємодії держави і громадян, адже саме ці відносини визначають ступінь розвитку країни, рівень її демократизації та добробуту. Фундаментальною основою життєдіяльності сучасного суспільства є домогосподарство – важлива гілка у системі ринкового господарства, в розпорядженні якого зосереджена основна частка фінансових ресурсів країни.

В останні роки відбуваються важливі структурні зрушення у секторі домогосподарств – зниження реальних доходів населення унаслідок

стрімкого звуження зайнятості, падіння реальної вартості праці, знецінення заощаджень. Розвиток вітчизняної економіки відбувається в умовах, коли праця і заробітна плата продовжують посідати місце, яке не відповідає їхній ролі та значенню у функціонуванні економіки ринкового типу.

З позиції макроекономічного підходу доходи домогосподарств відображають сукупність економічних відносин, за допомогою яких заново створена у суспільстві вартість розподіляється між власниками факторів виробництва, а також здійснюється перерозподіл первинних доходів з метою оптимізації кінцевого споживання благ та послуг у межах суспільства. З позиції макрорівня – доходи домогосподарств є сукупністю надходжень упродовж певного періоду часу з усіх можливих джерел (як у грошовій, так і негрошовій формі), які збільшують активи домогосподарства й можуть бути спожиті ним без зменшення реальної вартості його майна [1].

Сукупні доходи населення, що фіксуються Державною службою статистики України, включають заробітну плату найманих працівників, валовий прибуток та змішаний дохід у бізнесі, одержані доходи від власності, а також соціальні виплати та допомоги з бюджету й отримані поточні трансферти (табл.1).

Таблиця 1

**Структура сукупних номінальних доходів населення України
у 2012-2018 рр.,%**

Складові доходу	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
заробітна плата	41,8	40,7	40,5	39,0	42,7	43,4	45,1
прибуток та змішаний дохід	15,4	15,7	16,8	18,6	14,4	13,3	12,9
доходи від власності	5,5	5,7	5,6	4,6	4,8	4,1	4,7
соціальні допомоги та інші одержані поточні трансферти	37,2	37,9	37,1	37,8	38,1	39,2	37,3
Всього доходів	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Джерело: розраховано та побудовано автором за даними [3]

Найбільш значущими доходами вітчизняних домогосподарств є заробітна плата (близько 42–43%), соціальні трансферти (37–39%), прибуток та змішаний дохід підприємців і самозайнятих осіб (12–16%) й доходи від власності (близько 4-5%).

Протягом 2012-2018 рр. більш ніж 4/5 (76,8%) усіх доходів домогосподарств формувалось за рахунок заробітної плати, соціальної допомоги та інших одержаних поточних трансфертів і лише близько 23,2% доходів – за рахунок прибутку та змішаного доходу й доходів від власності. Таке співвідношення показує, з одного боку, доволі високу залежність добробуту населення від допомог і виплат з боку держави, а з іншого, – підтверджує підвищення рівня бідності населення, відсутність в Україні середнього класу, доходи якого більшою мірою формуються від власного бізнесу, об'єктів нерухомості, цінних паперів, майнових прав тощо.

Основним джерелом доходів населення традиційно виступає заробітна плата. Починаючи з 2012 року, в Україні середня місячна заробітна плата зростала в середньому за рік на 15-17% (у 2013-2015 рр. – лише на 7,5%). Найбільшого зростання було досягнуто у 2017 році (на 27,3%), що становило 6 008 грн. Також варто зазначити, що за даними Міністерства фінансів України, заробітна плата в Україні у 2018 р., порівняно з 2017 р., збільшилася на 22%. Так середня заробітна плата у січні 2018 року становила 7711 гривень, що у 2 рази вище рівня мінімальної заробітної плати (3723 грн.). У січні 2019 року відбулося подальше збільшення середньомісячної заробітної плати до 9223 гривень (рис. 1), що у 2,2 рази вище рівня мінімальної заробітної плати (4173 грн.).

Варто наголосити, що вагомою складовою доходів вітчизняних домогосподарств поступово стає оплата праці громадян України, що здійснюється нерезидентами. У 2017 році вона становила 20,2% частки заробітної плати в структурі доходів домогосподарств. Після запровадження безвізового режиму, питома вага коштів трудових мігрантів у структурі номінальних доходів українців зросла з 6,9% у 2015 році до 9,4% у 2017 році [2, с. 57].

Всупереч відчутному підвищенню заробітної плати в Україні (рис. 1), відставання за її розміром від країн Центральної та Східної Європи є колосальним. Саме через значну інфляцію заробітки українців є найнижчими у Європі.

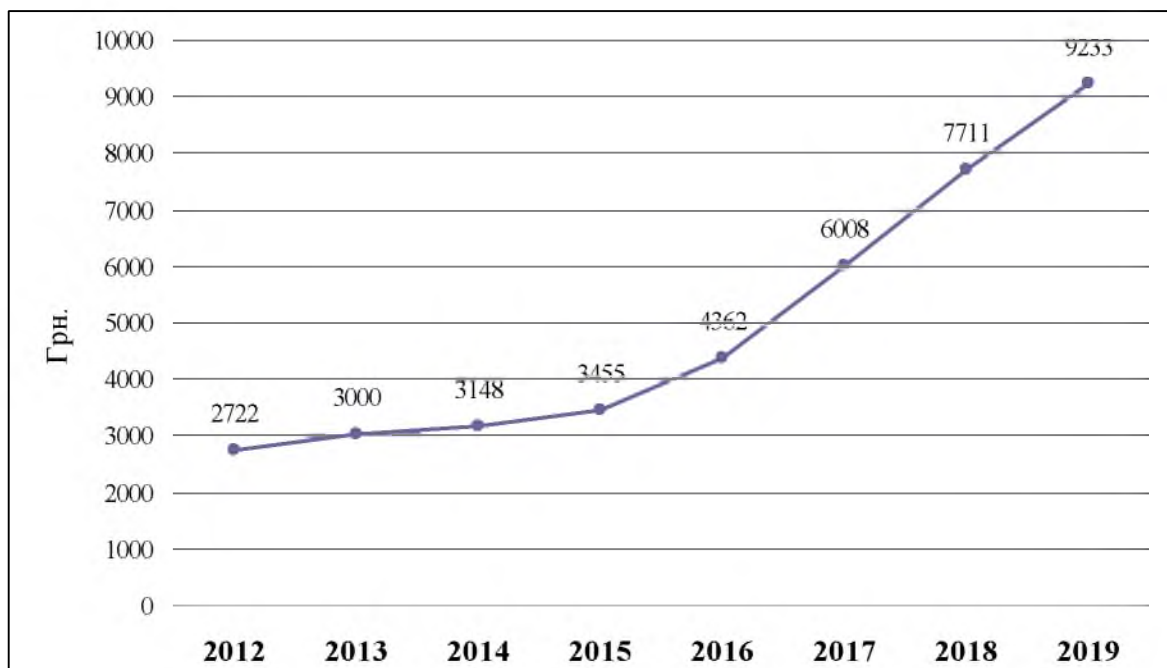

Рис. 1. Розмір середньомісячної заробітної плати в Україні у 2012 – січні 2019 рр., грн.

Примітка: розроблено автором за даними [3]

Досить значною є диференціація заробітної плати найманих працівників і у територіальному зрізі (рис. 2.).

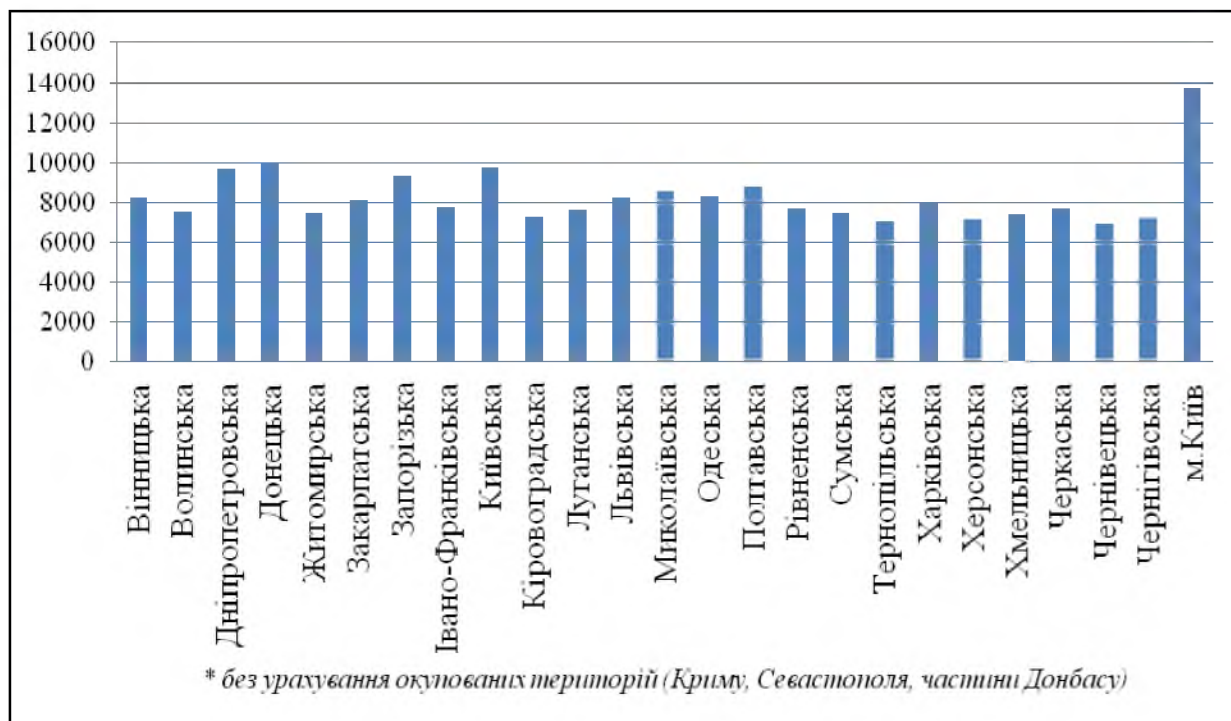

Рис. 2. Середня заробітна плата по областях України в січні 2019 р., грн.

Примітка: розроблено автором за даними [4]

Так, у 2019 році найбільша середня місячна заробітна плата зафіксована в м. Києві – 13721 грн., що на 48,7% більше ніж в цілому по Україні (9223 грн.). Також найнижчі заробітні плати зафіксовано у Тернопільській, Херсонській, Чернігівській, Кіровоградській та Хмельницькій областях, де розмір середньої заробітної плати не перевищує 7439 гривень. Співвідношення між найнижчою і найвищою середньою заробітною платою у контексті регіональної диференціації становить 1,94 рази.

Важливим джерелом трудових доходів вітчизняних домогосподарств є також доходи від підприємницької діяльності та самозайнятості, які домашні господарства отримують у вигляді прибутку та змішаного доходу. За даними департаменту обстежень домогосподарств Державної служби статистики України, питома вага доходів домогосподарств від підприємницької діяльності та самозайнятості демонструє сталу тенденцію до зростання.

Підсумовуючи, слід зробити висновок, що нерівномірність в доходах населення, високий рівень бідності й диференціації розміру заробітної плати в територіальному розрізі, спричиняють низький рівень життя в Україні, відтік кваліфікованої робочої сили за кордон, соціальну напруженість, складну криміногенну ситуацію, процвітання тіньової економіки, що у сукупності призводить до стримування соціально-економічного розвитку країни.

Вирішення цієї проблеми в першу чергу повинно бути з боку державних органів, бізнесу, соціалізації населення, подолання корупції, зростання економіки. Це надасть можливість приймати ефективні рішення, розробляти програми розвитку з приводу підвищення доходів населення та зниження бідності в країні.

Література:

1. Кізима Т. О. Фінанси домогосподарств : концептуальні засади теорії і практики: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук : спец. 08.00.08 - гроші, фінанси і кредит / Тетяна Олексіївна Кізима. Тернопіль : ТНЕУ, 2011. 36 с. DOI: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/3086/1/Кізима%20Т.О.%20Дисертація%20докторська.pdf>.
2. Мелих О. Ю. Фінансові ресурси українських домогосподарств: проблеми формування та використання. *Четверті Всеукраїнські наукові читання пам'яті С.І. Юрія* : збірник наукових праць [Тернопіль, 27 листопада 2018 р.] / за ред. д.е.н., проф. О.П. Кириленко. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. С. 56 – 60.
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua (дата звернення: 29.03.2019 р.).
4. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: minfin.com.ua. (дата звернення: 29.03.2019 р.).